

Európsky dohovor o krajine

Krajina – pojem, ktorý je známy a blízky každému z nás. Krajina vždy bola a stále zostáva miestom, kde máme svoj domov, krajina je životným prostredím človeka a ostatných živých organizmov, je predmetom obdivu umelcov a objektom vedeckého bádania, ochrany a medzinárodnej spolupráce. Významnú úlohu pri ochrane a tvorbe krajiny zohrávajú medzinárodné dohovory, ku ktorým pribudol dňa 19. júla 2000 Európsky dohovor o krajine – European Landscape Convention.

Európsky dohovor o krajine (ďalej Dohovor) znamená celkové posilnenie významu krajiny – jej ochrany, manažmentu a plánovania – v celom rozhodovacom procese a tiež v medzinárodnej spolupráci. Jeho cieľom je podporiť trvalo udržateľný rozvoj na základe vyváženého a harmonického vzťahu medzi spoločenskými potrebami, hospodárskou činnosťou a životnými prostredím. Poukazuje na dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri ochrane, manažmente a plánovaní krajiny, pričom zdôrazňuje väzbu na celý rad významných medzinárodných dohovorov, najmä na:

- Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovištiach (1979),
- Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy (1985),
- Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva (revidovaný r. 1992),
- Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami a orgánmi (1980),

- Európsku chartu miestnej samosprávy (1985),
- Dohovor o biologickej diverzite (1992),
- Dohovor o ochrane svetového a kultúrneho dedičstva (1972),
- Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti v rozhodovacom procese a o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (1998),
- a ďalšie významné dokumenty, napr. Paneurópsku stratégiu biologickej a krajinskej diverzity.

Prvé iniciatívy na prípravu Dohovoru začali už r. 1994, a to z podnetu Kongresu miestnych a regionálnych samospráv Európy (Congress of Local and Regional Authorities – CLRAE). Potreba vypracovať Európsky dohovor o krajine sa však objavila už skôr, a to napr. aj v záveroch 1. paneurópskej konferencie ministrov životného prostredia, ktorá sa konala z iniciatívy bývalého Československa v Dobříši r. 1991. Na základe uvedených iniciatív, ale aj celého radu ďalších podporných aktivít, Kongres miestnych a regionálnych samospráv vytvoril pracovnú skupinu, ktorá sa prvýkrát stretla v novembri 1994. Od r. 1997 prebehli aj konzultácie s ministrami životného prostredia členských krajín Rady Európy a významnými medzinárodnými a mimovládnyimi organizáciami. V r. 1999 bola vytvorená komisia expertov, ktorá pripravila konečný návrh Dohovoru. Dňa 19. júla 2000 predložený text schválil Výbor ministrov Rady Európy a súčasne rozhodol, že Dohovor bude otvorený na podpis 20. októbra 2000. V ten deň ho podpísalo na zasadnutí vo Flo-

rencii 18 členských štátov Rady Európy: Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Litva, Luxembursko, Malta, Moldavsko, Nórsko, Portugalsko, Rumunsko, San Marino, Španielsko, Švajčiarsko a Turecko. V ďalších mesiacoch sa k týmto krajinám pripojilo už aj Grécko. Slovensko zatiaľ tento Dohovor nepodpísalo.

Dohovor má štyri kapitoly. V prvej sú všeobecné ustanovenia: definície významných pojmov, rozsah uplatňovania a ciele. Cieľom Dohovoru je podpora ochrany, manažmentu a plánovania krajiny a organizovanie európskej spolupráce v oblasti týkajúcej sa krajiny. Druhá kapitola obsahuje národné opatrenia, kde sú uvedené požiadavky na rozdelenie kompetencií, ako aj konkrétne opatrenia, ktoré by mala každá zmluvná strana realizovať. Medzi opatrenia patrí napr. zvyšovanie povedomia spoločnosti, školenia a vzdelávanie odborníkov, požiadavky na hodnotenie krajiny, tvorba nástrojov na ochranu, manažment a plánovanie krajiny. Ďalšia kapitola je venovaná európskej spolupráci, pričom sa kladie dôraz na medzinárodné stratégie a programy, vzájomnú pomoc, výmenu informácií a monitorovanie realizácie Dohovoru. V tejto kapitole je tiež článok venovaný Cene krajiny Rady Európy. Toto ocenenie môže byť udelené miestnym a regionálnym orgánom, ktoré vytvorili dlhodobú účinnú stratégiu alebo opatrenia na ochranu, manažment alebo plán krajiny a môžu byť príkladom pre iné územné orgány v Európe. Cenu môžu získať aj mimovládne organizácie, ktoré sa mimoriadne významne pricinili o ochranu, manažment a plánovanie krajiny. V záverečnej kapitole sú ustanovenia venované vzťahom k iným dokumentom, podpisaniu, ratifikácii a nadobudnutiu účinnosti, prístupiu k Dohovoru a tiež ustanovenia o jeho územnom uplatňovaní a vypovedaní.

Dohovor by sa mal stať novým nástrojom venovaným výlučne ochrane, riadeniu a plánovaniu celej krajiny v Európe. Zdôrazňuje sa v ňom želanie verejnosti užívať krajinu vysokej hodnoty a zohrávať aktívnu úlohu pri jej rozvoji. Pre zmluvné strany Dohovoru vyplynie z neho povinnosť nielen vytvoriť a realizovať stratégie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny, ale vytvoríť aj postupy pre účasť širokej verejnosti, miestnych a regionálnych orgánov pri ich tvorbe a realizácii. Vychádza sa z presvedčenia, že ak budú obyvatelia zohrávať aktívnu úlohu v rozhodovacích procesoch týkajúcich sa kra-

jiny, posilní sa tým aj ich vzťah ku krajine, miestu, kde žijú, kde pracujú, kde trávia svoj voľný čas. Ak budú mať väčšie možnosti ovplyvniť kvalitu svojho prostredia, posilní sa tým aj miestna a regionálna identita obyvateľstva, a v konečnom dôsledku sa tým prispeje k podpore trvalo udržateľného rozvoja. A v tom je výrazná silná väzba aj na aktivity Miestnej Agendy 21.

Úplný text Dohovoru, jeho zhrnutie, ako aj dôvodovú správu možno nájsť na adrese: <http://conventions.coe.int>

Mária Kozová

Program malých grantov

Program malých grantov na podporu trvalo udržateľného rozvoja v SR tvorí tretiu súčasť rámcového projektu "Podpora trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike ktorý sa uskutočňuje v rokoch 1999–2001 s finančnou podporou Rozvojového programu Organizácie spojených národov (UNDP). Garantom projektu je Ministerstvo životného prostredia SR a jeho realizáciu zabezpečuje Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy na Slovensku. (Poznámka redakcie: O projekte sme už na stránkach nášho časopisu viackrát informovali, napr. v č. 5/1999, s. 227–228, č. 2/2000, s. 59).

V rámci Programu malých gran-

tov sa okrem mimovládnych organizácií (MVO) podporovali aj samosprávy, pretože ich aktivita na miestnej úrovni je kľúčová pre implementáciu princípov trvalo udržateľného rozvoja. V súlade s inštrukciami uvedenými v Príručke programu malých grantov sa ciele projektov orientovali predovšetkým na národnú a miestnu úroveň.

• **Na národnej úrovni** sa vyžadovalo, aby projekty spĺňali predovšetkým nasledujúce kritériá:

– **Celonárodný význam:** Projekty, ktoré riešia environmentálne problémy alebo problémy súvisiace s trvalo udržateľným rozvojom celonárodného charakteru, prípadne s prepojením na formu-

láciu Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja a projekty s možnosťou aplikácie v iných oblastiach Slovenska.

- **Spolupráca rôznych skupín spoločnosti:** Projekty podporujúce spoluprácu viacerých mimovládnych organizácií alebo samospráv, prípadne spoluprácu so štátnou správou, súkromným sektorom, vedeckými pracoviskami, univerzitami, resp. školami s cieľom nájsť najvhodnejšie riešenie problémov súvisiacich trvalo udržateľným rozvojom.
- **Účasť verejnosti v rozhodovacích procesoch:** Projekty, ktoré umožňujú širokej verejnosti podieľať sa na riešení problémov súvisiacich s trvalo udržateľným rozvojom a zapájať sa do rozhodovacích procesov o týchto problémoch.

Projekty mali byť zamerané na environmentálne problémy uvedené v Agende 21, ako napríklad: ochrana ovzdušia, vôd, pôdy, odpadové hospodárstvo vrátane separovaného zberu a recyklácie, ochrana biodiverzity a starostlivosť o nestabilné ekosystémy, oblasť produkcie a spotreby energie a jej ekonomické, sociálne a environmentálne dôsledky, ochrana a podpora ľudského zdravia, vzdelávanie a zvyšovanie vedomia a informovanosti skupín spoločnosti o problematike trvalo udržateľného rozvoja, regionálny rozvoj a trvalo udržateľný cestovný ruch, podpora tradičných foriem poľnohospodárstva, podpora environmentálne vhodných foriem lesného hospodárstva atď.

• **Na miestnej úrovni** program malých grantov finančne podporoval projekty mimovládnych organizácií a samospráv zamerané na riešenie miestnych environmentálnych problémov a na realizáciu aktivít podporujúcich trvalo udržateľný rozvoj na miestnej úrovni. Projekty mali spĺňať nasledujúce kritériá:

- **Riešenie miestnych problémov:** Projekty mimovládnych organizácií

